

הלכות צניעות בבדיקה ובטיפול רפואי

הרב שלמה אביגר

(הערה: אין כאן פסיקת הלכה. אין כאן חכמה אלא מלאכה של איסוף וסידור פסקי הלכות, כדי לסייע ללומדים)

פ ר ק א

בדיקת אשה אצל רופא

א. מותר לרופא יהודי למשש את הדופק של אשה, אפילו אשת איש או נכריה, וכן מקומות אחרים בגוף כדרך הרפואה¹, אפילו אם יש רופאים נכרים שיכולים לעשות זאת². ויש שמשמע מדבריהם, שאין היתר בדבר אפילו בשעת סכנה³. והכרעת הפוסקים כדעה ראשונה⁴.

1 ש"ך יו"ד קצ"ה סק"כ, שאף לשיטת הרמב"ם שנגיעה היא מדאורייתא הוא דוקא אם עושה דרך חבה. (וכן דרכ"ת קצ"ה סקנ"ו בענין נגיעה בעין שלה, כדי להטיף בה טיפות). ולהסברת דברי הש"ך:

א. יש אומרים, שנגיעה שאינה דרך חבה אינה אסורה אפילו מדרבנן, אבל מגונה היא. כן הוא בשו"ת פני יהושע בלשון אפשר. (ח"ב סי' מ"ד), וכן בבתי כהונה, שזה תורת פרישות וטהרה ומגונה ביותר (ח"ב סי' י"ב). ובחות יאיר, שמכוער הדבר מאד (סי' קפ"ב). ועיי' אוצר הפוסקים ח"ט עמ' 26. וכן בשו"ת אגרות משה לגר"מ פיינשטיין (אה"ע ח"ב סי' י"ד) — אבל במקום אחר (חיו"ד ח"ב סי' קל"ג) כתב שיש איסור דרבנן, משמע שחזר בו (כי התשובה הראשונה משנת תש"כ, והשניה משנת תשכ"ה). — וכן בדרך פקודין לרבי אלימלך מדינאב, שכל מה שאפשר לזוהר, מהראוי ליראי השם להיות נוהרין (מל"ת ל"ה). אבל לצורך רפואה אין כיעור (אגר"מ שם).

ב. ויש אומרים, שנגיעה בלי חבה היא איסור דרבנן (עזר מקודש, אה"ע סי' כ' סק"א בלשון אפשר; לב חיים ח"ב סי' ד' הובא בשו"ח מערכת חו"כ אות י"ב; שדי"ח שם; אגר"מ יו"ד הנ"ל; ועיי' אוצה"פ שם) ובמקום חולי לא גזרו (הגר"ב) וילבר במקור הלכה על מס' שבת, ח"ב סי' י"ז אות ד').

2 ש"ך שם. הגרי"ח זוננפלד כתב, שאפילו לדעת הב"ש, הנח להם לישראל כי צריך היתר לרפאות עיי' א"י (שלמת חיים, ח"ד סי' ל"ג אות ו').

3 ב"ש אה"ע ריש סי' כ', שלרמב"ם אפילו נגיעה שאינה של חבה היא מדאורייתא ואביזוריהו דגילוי עריות וביהרג ואל יעבור (מובא בבה"ט שם). והב"ש הביא מרמב"ן בתשובה שכתב כן לדעת הרמב"ם, ושכן דעת הבי"י בסוסי' קצ"ה. (עיי' נחפה בכסף, ח"ב סי' י"ט, הסברת שיטת הב"ש). וכן השיגו על הש"ך תוה"ש (קצ"ה סקט"ו) ובית יעקב (סי' פ') ונתיבות לשבת לבעל ההפלאה (סק"א) (מובאים באוצה"פ סי' כ' סק"ג). ועיי' בסי' לב אברהם לדר"ר א"ס אברהם, פכ"ה ס"ה, בשם יש חולקים.

4 הפוסקים שהסכימו עם הש"ך: שו"ת פני יהושע (ח"ב סי' מ"ד); כנה"ג בדעת

הרדב"ז (יור"ד קצ"ה הגב"י סעי' י"ג); עצי ארוים (סק"א); זרע אברהם (חיו"ד סי' ה'); מעיל צדקה (סי' י"ט); נחפה בכסף (שם) בדעת כפתור ופרה, והרמ"א, ומהר"י ליאון, ושגם הבית יוסף כתב בצ"ע. וכן בתי כהונה (ח"ב סי' י"ב); קרית מלך רב (סי' כ"ו); חוות יאיר (סי' קפ"ב); כו"פ (סי' קצ"ה); ביאור הגר"א (יור"ד שם סקכ"א); חו"ד (שם סקי"ג). ועי' אוצה"פ ח"ט סי' כ; סק"ג. ועי' דרכ"ת קצ"ה סקנ"ה. וקנ"ז סק"ח; בנין ציון (סי' ע"ה); סדרי טהרה (קצ"ה); קצור שולחן ערוך (קצ"ב. ח'); שערי טהרה לגרד"ב קאראסיק (פ"ב ס"א); שערים מצויינים בהלכה (ח"ב סי' קנ"ב סק"ט); אגרות משה (שם); מקור הלכה (שם). ועי' פת"ש (סי' קנ"ז סקי"א) בשם חו"י. ועי' בספר הרפואה והיהדות לגר"ע יעקובוביץ (עמ' 140); ועי' ב"ספר אסיא" (עמ' 256 סוף הערה 11).

וכן הוזכרה הסברא של טרוד בעבודתו גם להתיר לרופא לשים תרופה במקומות מכוסים שבאביו, אע"פ שאסור לרחוץ עם אביו ולראותו מגולה (אוצה"פ עמ' 238 בשם זרע אברהם); וכן להסתכל בבעלי חיים שמודקקים כדי ללמוד רפואה (שם עמ' צ"ד, בשם סי' הזכרונות); ולהוציא שתן מאיש חולה על ידי מכשיר (שם, בשם אפי זוטרי).

ובענין יהרג ואל יעבור באיסור של גלוי עריות. הנה במס' סנהדרין (סוף פ' סו"מ, ד' ע"ה) "מעשה באדם אחד שנתן עיניו באשה אחת, והעלה לבו טינא (נטמטם לבו מרוב אהבה והעלה חולי — רש"י) ובאו ושאלו לרופאים, ואמרו אין לו תקנה עד שתבעל, אמרו חכמים ימות ואל תבעל לו. תעמוד לפניו ערומה, ימות ואל תעמוד לפניו ערומה. תספר עמו מאחורי הגדר, ימות ואל תספר עמו מאחורי הגדר".

א. הנה פסק הרמ"א עפ"י הר"ן, שגם באכזרייהו דג"ע, שהם לאו בעלמא, יהרג ואל יעבור (יור"ד קנ"ז א, הג"ה) מהאי עובדא שאמרו חכמים ימות ואל תעמוד לפניו ערומה וכו'. וכתב הש"ך, שכל זה לשיטת הרמב"ם, שחבוק ונשוק וכו' הוא מדאורייתא, ולא לרמב"ן שרק ביאה היא מדאורייתא. ועוד כתב הש"ך, שלכו"ע באיסור דרבנן יעבור ואל יהרג;

ב. אבל שיטת הר"מ בן חביב (תוספת יום הכפורים למס' יומא ד' פ"ב סוע"א, מובא במל"מ רפ"ז דהא"ב). שרק ג"ע ממש — דאיסור כרת נדחה מפני פקו"נ ולא קריבה שהיא רק בלאו. ושאיני שם בסנהדרין משום דתחולו בא לו מחמת עבירה (וחלוק זה גם ברדב"ז ח"ד סי' ב', מובא בפ"ת קצ"ה סקט"ו, וחו"י סי' קפ"ב, וס"ט סי' קצ"ה סקכ"ד, ועי' אגר"מ, חאה"ע ח"א סי' נ"ו).

(ובס' מרגליות הים, ח"ב עמ' מ"ד סק"ה על סוגיא זו בשם סה"ק, דאין זה ענין של פקו"נ, שהוא פושע דהשליט היצה"ר על עצמו וכבר היו שנתגברו וחיו. ובשאלות וארא מ"ב, שהוא נתן בן צוציתא שנתן עיניו באשה ובסוף נתגבר על יצרו. ועיין שבת נ"ו: רש"י ותוס' ד"ה צוציתא).

ג. לעומת זאת, שיטת הרא"ם (שו"ת ח"א סי' נ"ט. מובא במל"מ פ"ה מהיסה"ת), שאפילו באיסור דרבנן יהרג ואל יעבור, כמשמע מהאי סוגיא, שאפילו בדבור בעלמא עם פנויה אמרו שימות (ועי' ס"ט סי' קצ"ה סקכ"ד, ופ"ת קנ"ז סקי"ב בשם נו"ב. ועי' אוצה"פ עמ' מ"א, בשם שם אריה וציץ אליעזר). ועי' ישועות יעקב סק"ב. ועי' דרכ"ת קנ"ז סק"ו, בשם פרשת הכסף, שהוא פלוגתא קדמונים. ולענין הסתכלות

ב. אשה שיש לה מכה בבטנה ובכל מקום תורפה — מותר לרופא לנגוע ולראות⁵.

ג. מותר לרופא ישראל לילד אשה⁶ (אבל „כל רופא ירא אלקים טוב להרחיק מליד במקום שיש אחר“⁷).

ד. יש מי שכתב, שהיתר בדיקה על ידי רופא נאמר רק במקרה של פקוח נפש⁸, אבל הכריעו הפוסקים שמותר הדבר אף בלי סכנה⁹. וכן מותר

ע"י בשו"ת או נדברו (ח"ג סעי' ס"ד). והסתכלות באשה היא ביהרג ואל יעבור. וצ"ע מהא חסוטה, כ"א, ה"ד חסיד שוטה. ובאג"מ (אה"ע ח"א סי' נ"ו), שהסתכלות אינה ביהרג ואל יעבור.

5 כרתי ופלת, קצ"ה סעי' ו', כי אין זה „בשביל חבה ואהבה, אבל מה שעושה עוסק במלאכתו מלאכת הרפואה לדעת המיחוש, אין זה בכלל קריבה דג"ע שיהיה אסור מן התורה... וכך נוהגים שאשה שיש לה מכה בבטנה וכל מקום תורפה שרופאים רואים אותה, וזהו ודאי בגדר ג"ע כמאמר הגמרא תמות ואל תעמוד לפניו ערומה, אלא ודאי הנוכח כמש"כ הש"ך דזהו במלאכתו עוסק". וכן ס"ס שם, עצי לבונה, דרכ"ת קצ"ה סקנ"ה, קצשו"ע קצ"ב, ח', שער הטהרה פ"ב סעי' א'. וכן משמע בשו"ת ישכיל עבדי (ח"ב סי' י"ז) וציץ אליעזר (ח"ו עמ' ר"ב) לענין בדיקת איברים פנימיים. וכן משמע מהמקורות להלן הערה 9. וכן הגרש"ה וואזנר, „כמדומני דהמנהג כהפלתו, דכל שבמלאכתו עוסק אין חשש כזה" (שבט הלוי, יו"ד, סי' קמ"ג). וכן בס' לב אברהם פכ"ד ס"ה.

6 שו"ת בנין ציון (סי' ע"ה) (ושמותר אפילו אם זו אשת אחיו); וכן דרכ"ת קנ"ז סק"ח; שערים מצויינים בהלכה סי' קנ"ב סק"ט, מובא בס' אסיא עמ' 178. וע"י להלן הערה 8 והערה 15.

7 „עכ"פ מכוער הדבר ויבוא לידי הרהור. עכ"ז הנוהגים בהיתר יש להם על מה יסמוכו" — בנין ציון שם.

ומש"כ „אחר“, ר"ל אם יש מילדת או רופא נכרי (ולענין רופא נכרי ע"י לעיל הערה 2). ובס' הרפואה והיהדות עמ' 142, שהמציאות היתה ששמשו מילדות ולא מילדים, עפ"י שו"ע א"ח ש"ל א', וחומ"מ רע"ו, י"ב.

8 דברי יוסף (ח"ג סי' תתקי"א, מובא בדרכ"ת קנ"ז סק"ח) בענין רופא שצריך לילד אשה, דן בהא דאין מתרפאים ע"י ג"ע, ומסיק „המקל בזה בספק נפשות לא הפסיד". וע"י לעיל הערה 6. וכן משמע משם אריה (חאה"ע סי' ל"ג, מובא באוצה"פ ח"ט סי' כ"ב סק"א אות ז'), שהיתרו של הש"ך הוא „דכל שהוא משום רפואה נדחה ע"י עשה והצלת נפשות".

9 אג"מ (אה"ע ח"ב סי' י"ד), שכן משמע בש"ך, שהתיר לרופא ישראל אף ביש רופא נכרי. מקור הלכה (מס' שבת, ח"ב סי' י"ז אות ד"ה). דבר הלכה לגר"ה הורוביץ (סי' ג) הערה מ"ג בשם אמרי ברוך). דרכי תשובה (קנ"ז סק"ח) מהא דהתירו לרופא להסתכל ברחמה של אשה הרואה דם מחמת תשיש (יו"ד קפ"ז, ח') וכן מגוביי

ה. יש מי שכתב, שבלא סכנת נפשות אין היתר ברור, ואף על פי שהמיקל יש לו על מי לסמוך, מכל מקום המחמיר תבוא עליו ברכה¹¹. ובמיוחד בבדיקה שגרתית¹² ובדיקה לשם ממון¹³.

ו. יש מי שכתב, שיש לאישה לבקר אצל רופאה במידת האפשר ולא אצל רופא, ובמיוחד בשביל דברים שבצנעא¹⁴.

ז. וכן יש מי שכתב, שמצוה רבה להשתדל להקים בית חולים ליולדות שיעבדו בו רק רופאות (מומחיות)¹⁵.

בענין רופא שמכניס טבעת של שהם. ע"כ. וכן מוזכר באגר"מ (יו"ד ח"א פ"ז) רופא שפותח פתח של בתולה סתום ביותר. וכן משמע מכל התשובות שדנו בבדיקת אשה ע"י רופא כדי שתוכל ללדת, והכנסת מכשיר נגד הריון, והזרעה מלאכותית, ובדיקת זרע האיש שאינו מוליד ע"י לקיחתו מרחם האשה (עי' אוצה"פ ח"ט עמ' פ"ח). ועוד. 10 דרכי תשובה (קנ"ז סק"ח), שמותר לשם מיחוש שם ובבדיקה והסתכלות מכיון שאינו לשם תאוה.

וכן כתב לי הגרא"ד אוירבך, "בענין בדיקת נשים אצל רופא, המנהג כה"ש"ך להתיר גם בלי סכנה, וגם בסתם מיחושים, דכל שאינו דרך חבה רק במלאכתו עוסק אינו בכלל קריבה וכו'".

11 גרבי" זילבר במקור הלכה שם. וכן כתב הגר"ש וואזנר, שהמנהג להקל "עכ"פ בדבר שהוא קרוב לסכנה, דהיינו שהוא נוגע למחלה בחלל הגוף — ורוב בדיקות דם הם על דרך זו" (שבת הלוי, יו"ד סי' קמ"ג).

12 "נראה דאלו הרגילים לבקר אצל רופא בדיקה שגרתית פעם בשנה, זה אסור", הגרא"ד אוירבך במכתב אלי. (וצ"ע, כי לפעמים בדיקה שגרתית מגלה דבר שנוגע אח"כ לפקו"נ. ואולי יש לחלק בין סוגי הבדיקות).

13 "אם אינו נוגע אלא לענין ממון כמו שיש הרבה נשים הרות המבקרות בטיפת חלב ומזמן לזמן מוכרחין לבקר אצל רופאים לבדיקה" (מקור הלכה שם).

14 הגר"ח הלוי "ברור שאשה דתית חייבת לבקר אצל רופאה ולא רופא, ובפרט בענינים אלה שהשאלה נוגעת להם, אף אם רחוקה הרופאה ממקומה. אך אם אין רופאה במקום והענין דחוף לצורך פיקוח נפש, פשוט שמותר" (מכתב אלי). "יש להקפיד במידת האפשר שרופאות תטפלנה בנשים ולא רופאים" (הגר"ח הלוי בספרו עשה לך רב, עמ' ר"י). וכן עי' להלן, סוף הערה 18.

15 הגר"ב הכהן פליישר בשו"ת (רביעי בקודש שבת בנימין, מובא בס' מצוות הבית ח"א עמ' 334—335) אחרי ברור היתר הרופא להתעסק ביולדת, "כי ישנן נשים צנועות וכו' מצטערות להיות במצב בלתי צנוע וכו' והבושת גורמת גירוי בעצבים וזה מחליש כח הסבל של היסורים וחבלו הלידה וכו' צריכים אנו לדאוג עבור כבוד הנשים העדינות וכו' הסובלות צער ויסורים והלבנת פנים, שהיא ממש שפיכות דמים וכו'". ע"כ. ובענין לידה עיין לעיל הערה 6—7—8.

ח. גם הרופא יש לו להיות צנוע ביותר ולא לגלות שום מקום מכוסה שלא לצורך¹⁶, ויזהר שלא להביט במקום מכוסה שלא לצורך¹⁶. ויזהר שלא יבוא לידי הרהור¹⁷, וכן ימנע מכל טיפול שאינו נצרך בדברים אלו¹⁸.

(ועי' כתובות דף י' ע"ב בענין בדיקת בתולים ע"י חבית "דלא אורח ארעא לזלוזלי בבנות ישראל". וכי שטמ"ק בשם תר"י "אף על פי שהיו עומדות במלבושיהן היו מתביישות והיו צריכים לבוא לבי"ד ולעלות על פי חבית ולפסוק את רגליהן". ועי' נדה מ"ז ע"א: "שמואל בדק באמתיה ויהב לה ד' זוזי דמי בושתה").

16 תענית כ"א ע"ב: "אבא אומנא הוה אחי ליה שלמא ממתיבתא דרקיעא כל יומא... דכי הוה עביד מילתא, הוה מחית גברי לחוד ונשי לחוד (כשהיה מקיז דם לבני אדם — לצניעותא — רש"י). ואית ליה לבושא דאית ביה קרנא דוות בזיעא כי כוסילתא, כי הוות אתיא ליה אתתא, הוה מלביש לה כי היכי דלא ניסתכל בה (וינטושא ventouse, שהיה תקוע בו הקרן שהוא מקיז בו ולנשים הוי מלביש לה — רש"י). (אבא מקיז דם, היה בא לו שלום מישיבה של מעלה, כל יום... כשהיה עושה את הטיפול, היה מכניס את המכשיר, גברים לחוד ונשים לחוד (משום צניעות — רש"י) ויש לו לבוש שקרן ההקזה תחוב בו, והיה קרוע בגודלו של איזמל ההקזה. כשהיתה אשה באה אליו, היה מלביש לה בגד זה כדי שלא יסתכל בה).

17 ע"י שבועת אסף הרופא "לא תתן יופי של אשה לעורר תאוות ונות", וכן שבועת ר"י צהלון, אוצר החיים, הקדמה "כשהרופא מבקר אשה, יהיה צנוע ולא יסור אחר שרירות לבו"; "זכה מחשבתי וטהר את הרהורי שלא אחשוב רעה על אשה, בין בתולה בין אשת איש, ולא אתור אחרי לבני ואחרי עיני" (מובאים בס' הרפואה והיהדות עמ' 139, וס' אסיא עמ' 256 הערה 11). ותפילת ר' אליהו בעל שם, בס' תולדות אדם "עריביני נא, כי אתה תקותי ה', אלקי מבטחי מגעורי, וטהר מחשבתי וזכה שרעפי לבל אחשוב מחשבה רעה ח"ו, ועל שום אשה בין בתולה בין בעולה בלכתי לבקרה, ולא אתור אחרי לבבי ואחרי עיני" (מובא בס' אסיא עמ' 252).

ועי' מש"כ הגר"ד הלוי "אדם הפרוץ בהרהורי עבירה, אף כאשר עוסק בהגשת עזרה רפואית, אם יהרהר בעבירה, לאיסור תחשב לו", עפ"י דברי ההפלאה בסוף כתובות (עשה לך רב, עמ' ר"י).

18 ע"י שו"ת בנין ציון, מובא לעיל הערה 7. ועי' דברי גר"ד הלוי בס' עשה לך רב עמ' ר"י ר"א. ועי' דבר הלכה עמ' קל"ד ועמ' מ"ה, שרופא נקרא עסקו עם נשים. ועי' אוצה"פ ח"ט עמ' 144, בשם זכרון עקידת יצחק, שנקרא לבו גס בה. וכן בס' לב אברהם לר"ר א"ס אברהם, שחולה ודאי מותר להשתמש באשה. עפ"י הא דלשם שמים או מקום שאנשים נמצאים שם, מותר — אה"ע כ"א ה', הגה — וכן שדרך שרות מותר — דרישה שם ג', ערוה"ש שם סק"ט. וכן כתב הגר"ש וואנר להתיר בדיקת דם ע"י אחות, "ואולי בדיקת דם בכלל קיל... דאינה רק בדיקה ועקיצה להוציא דם ואינו דומה למישוש בדופק", אבל הוסיף "מ"מ במקום שאפשר, בודאי מצוה לעשות ע"י איש, ומכש"כ בדוריני הפרוץ שרוב העוסקות בזה הולכות חשופי בשר" (שבט הלוי, יו"ד, קמ"ג). ועי' לעיל הערה 14.

ט. כל ההיתר דלעיל אמור לאו דוקא לגבי רופא, אלא לכל מי שעושה טיפולים רפואיים כגון אה, חובש וכו' ¹⁹.
י. מותר לאיש להיבדק על ידי אשה רופאה ולקבל טיפול מאחות ²⁰.

פ ר ק ב'

איש המטפל באשה חולה ולהיפך

א. מותר לאשה לטפל באיש חולה בכל מחלה, להקימו ולהשכיבו ולסומכו ולנגוע בו, ואפילו לקנחו ולראות פירועו ²¹. (ויש מי שמחמיר ואין הלכה כמותו" ²²).

ב. אין האיש מותר לטפל באשה חולה במחלת מעיים ²³, או כל מחלה

---

19 ע"י לעיל הערה 16 לגבי אבא אומנא. וכן דרכ"ת (ס' קצ"ה סקני"ב בשם ס"ט סקכ"ג מכנה"ג) בשם רדב"ז, שהיתר אומן מקיז דם ואשתו נדה, אם אין מקיז אחר, הוא כהיתר רופא לאשתו נדה, שזה דומה לרפואה. ושם סוסק"ג לענין הטפת טיפות עין. וכן משמע מדבר הלכה סע"י ג' הערה מ"ג לענין מקיז דם, שנוגע בטיפולים של חבישה ומשמוש.

וכן כתב הגר"ח הלוי, שמותר לחובש להזריק זריקה לאשה במקומות מכוסים, במקום שאין חובשת. וכ' שיש להעדיף חובש שומר מצוות, מפני שהוא יותר יישמר מהרהורים (עשה לך רב, עמ' ר"ז). וע"י סוף הערה 17.

20 שערים מצויינים בהלכה ח"ד עמ' נ"ו. אע"פ שאין משתמשים באשה, כאן שאני, כי זה דרך שרות וגם הוא מקום דבני אדם מצויים, כהא דכ' ערוה"ש אה"ע כ"א ט', בענין דרך שרות.

21 „בחולי מעיים אין האיש משמש את האשה, אבל האשה משמשת את האיש“ (שו"ע יר"ד שליה, עפ"י טור בשם אבל רבתי פי"ב; חכמ"א קני"א ז'; קיצור שו"ע, קצ"ב ט'). וע"י שו"ת הלל אומר (אה"ע סי' ל"ה"ל"ו) בענין איש, „שלעת זקנותו ומחלתו היה מוכרח שאשה אחת אחות או עוזרת תטפל בו ותכלכל מחלתו, והמחלה ממושכת וכו'“. וע"י בורע יצחק (לר"י קצנלבוין סי' ט"ז, מובא באוצה"פ סי' כ"ב סק"ח אות ב') שאלה אודות חולה מסוכן במחלה נמשכת, שהסכים לתת גט לאשתו כדי להצילה לדור עמו ולשמשו.

22 רדב"ז שגורס שהאיש משמש את האיש בחולי מעיים, אבל לא התירו לאשה לשמש את האיש דבר של צניעות, ואין האשה משמשת את האיש בחולי מעיים, וכש"כ שאסור להניח ידיה במקום סתריו (שו"ת רדב"ז ח"ג סי' תקנ"ד). אבל בשו"ע נפסק להלכה שמותר (שו"ת יביע אומר ח"א עמ' רס"ג).

23 שו"ע שם. — לפי ב"י הוא מפני חשש שמא יבוא האיש עליה. ונקטו חולה מעיים כי במחלה אחרת ירא פן חוליתה יבוא עליו (פרישה).

ולפי הפוסקים האחרים הוא דוקא בחולי מעיים משום גנאי ופריצות, כמבואר בהערות

שירבה לעזור לה בעשיית צרכיה ולראות גלוי גופה שם²⁴.
ג. יש מי שנראה מדבריו, שכל מחלה שמרבה להתעסק בגופה להקימה ולסעדה וכו' הוא שאסור²⁵, אבל מותר לאיש לטפל באשה חולה בשאר מחלות, לנגוע בה, להקימה, להשכיבה ולסומכה וכיו"ב²⁶. (אבל בבעל ואשתו גדה הדין יותר חמור בכל אלה²⁷).

— — —

פ ר ק ג' ב ק ו ר ח ו ל י מ

א. מותר לאיש לבקר אשה חולה, וכן אשה לבקר איש חולה, ובלבד שלא יתיחדו לבדם²⁸. ויש אומרים, שאין לאשה מצות בקור חולים אצל איש, ואדרבה תימנע מזה. וכן האישה לאשה על זה הדרך^{28א}.

---

24 "יש פריצות וגנאי כשהאיש משמש לנקיבה בקנוח ודברים כאלו" (ד"מ). "דכשנפנית איכא גילוי מלפניה ומלאחריה" (ב"ח, ש"ך). "ר"ל שעומדת בכל שעה לעשות צרכיה ומגלה את עצמה והוא רואה פירועה" (דרישה).

25 "דבחולי מעיים צריך החולה הרבה פעמים להיות לו לסיוע לקום ולעשות צרכיו, וגמצא שיבוא האיש המשמש לאשה חולנית כזאת לידי קשוי כיון דמתעסק בגופה תמיד. משא"כ בשאר חולי שא"צ להקימה ולסעדה כ"כ" (ט"ז שם). ועיי' שערים מצויינים בהלכה, סי' קצ"ב סק"ח.

(וצ"ע שהרי התירו כל אלה לרופא? ואולי כאן שאני, שזה טיפול ממושך ותדיר, "שעומדת כל שעה לעשות צרכיה" (דרישה), "צריך החולה הרבה פעמים לעשות צרכיו" (ט"ז), ואולי שאני רופא משאר בני"א וצ"ע).

26 "שאר חולי אף להקימה ולהשכיבה וכיו"ב שרי ליה לאינש לשמשה", "כי דוקא באשתו גדה אסור לבעלה ליגע בה כדי לשמשה כגון להקימה ולהשכיבה" (ברכ"י שם, וכן ערוה"ש של"ה, י"א, ממשמעות ש"ך וט"ז).

27 עיי' שו"ע יו"ד קצ"ה, ט"ר ט"ז י"ז.

28 ערוה"ש של"ה, י"א, כי הפוסקים רק דנו לענין שמוש ולא לענין בקור — שערים מצויינים בהלכה, ח"א סי' קצ"ב סק"ח. וכן בס' לב אברהם, פי"ז, ט"ה. (ובס' איש צדיק היה מסופר על הרב אריה לוי' זצ"ל, שביקר נשים חולות, עמ' 90). (ועיי' בס' הרפואה והיהדות עמ' 139, הערה 29, שהקהילה נהגה לבחור נשים כדי לבקר נשים חולות). וכן בשו"ת זקן אהרן (ח"ב, סי' ע"ו), שיש מצות בקור חולים של איש אצל אשה ולהיפך.

28א שו"ת ויען אברהם (חיו"ד סי' ה') ושו"ת ציץ אליעזר (ח"ה, קונטרס רמת רחל, סי' ט"ז). ודחו את ראיית ערוך השולחן, כי שם מדובר על היתר שמוש באיש או באשה, ולא במצות וחובת בקור חולים, ורק משום דאגה לשימוש החולה התירו, ואין שום מקור בפוסקים למצות בקור חולים. וסיים בשו"ת ויען אברהם, שיש לאשה להמנע (וכן האיש) אם לא בקרובותיה שמותר להתייחד עמהם. ובשו"ת צ"א —

ב. ויש נוהגים אחר ברית מילה לילך לבית היולדת לברך אותה במזל טוב (ואין בזה משום איסור שאילת שלום באשה)²⁹.

ג. ומותר להתפלל עבור אשה חולה, בין בפניה ובין שלא בפניה³⁰.
וכן מותר לשאול בשלום אשה חולה³¹.

שהוא משום שאין תאוה (והן אמו, בתו, ואחותו לפרקים). ואולי יש להוסיף על דרך זו גם קטן וקטנה.

29 עזר מקודש (אה"ע סי' כ"א סק"ו), כי אין זה סגנון של שאילת שלום אלא בקשת תפילה. וכן שערם מצויינים בהלכה, ח"ד סי' קנ"ב סקי"ד, ושהרבה צדיקים נהגו להקל בזה.

30 עזר מקודש. כמו אליהו ואלישע, כי אין זה סגנון שאילת שלום (שם). ועי' בפוסקים, שכל המבקר את החולה צריך להתפלל עליו (שו"ע יו"ד של"ה, ה"ו).

31 ואע"פ שאין שואלים בשלום אשה, כ' הט"ז (אה"ע סי' כ"א סקי"א) "וג"ל בכ"ז הוא מצד שמראה אהבה בדרישת שלום, אבל אם יש צורך, כגון שלא היתה בקו הבריאות או כיו"ב, מותר לכתוב תודיעני משלום אשתך"; בה"ט שם סקי"א; אוצה"פ שם סק"ו אות ב'. ועי' בעזר מקודש "וכמו שנוהגים לדרוש שלום נשים ומה יעשה בהן בבריאות, כי אין זה על דעת חבה" (שם).